

RECENZJE PRAC I WYDARZEŃ NAUKOWYCH / REVIEWS OF WORKS AND SCIENTIFIC EVENTS

LOTHAR SIEBER¹, WOJCIECH J. CYNARSKI²

¹Komisja Badań Naukowych, Stowarzyszenia Idōkan Polska, Monachium (Niemcy)

²Wydział Wychowania Fizycznego, Uniwersytet Rzeszowski (Polska)

Psychologia sportu w praktyce na przykładzie szermierki¹ / Psychology of sport in practice on the example of fencing

Submission: 10.07.2008, acceptance: 14.07.2008

Zbigniew Czajkowski, *Taktyka i psychologia w szermierce*, Akademia Wychowania Fizycznego, Katowice 2007, ss. 456.

Słowa kluczowe: teoria treningu, szermierka, psychologia sportu

Nota o Autorze

Zbigniew Czajkowski to osoba znana nie tylko w Polsce – to jednocześnie znakomity praktyk i teoretyk sportu, twórca specyficznej koncepcji dotyczącej nauczania szermierki i dyscyplin pokrewnych. Był też prof. Czajkowski parokrotnie przedstawiany na łamach naszego pisma [Łuczak 2004; Cynarski 2006; Petryński 2006]. Od roku 2002 z powodzeniem współpracujemy. Z. Czajkowski jest formalnym współpracownikiem Redakcji Rocznika Naukowego „Idō – Ruch dla Kultury / Movement for Culture” (IRK-MC), członkiem Komisji Badań Naukowych Stowarzyszenia Idōkan Polska (SIP) i specjalistycznej Komisji Szermierki, któremu prezydium tegoż towarzystwa naukowego, edukacyjnego i sportowego przyznało „Medal 15-lecia Stowarzyszenia Idōkan Polska”.

Prof. Czajkowski jest przez środowisko sportowe i przedstawicieli nauk o kulturze fizycznej wielce poważany, czego dowodzą doktorat *honoris causa* przyznany mu przez AWF w Katowicach [Cynarski, Obodyński 2004], a także wyróżnienia podczas kolejnych konferencji naukowych dotyczących sportów walki i sztuk walki.

Ten najwyższej klasy specjalista publikował kiedyś bardzo dużo w miesięczniku „Sport Wyczynowy”. Jednak od kilku lat więcej ciekawych, wartościowych tekstów autorstwa Zbigniewa Czajkowskiego publikowanych jest w wydawanym przez SIP piśmie „Idō – Ruch dla Kultury / Movement for Culture”. W wydanych w latach 2002–2007 tomach 3–7 zamieszczonych zostało łącznie aż 25 prac fechtmistrza z Bytomia i Katowic, a także pięć tekstów innych autorów (W.J. Cynarskiego, Macieja Łuczaka, Wacława Petryńskiego, Gabriela Szajny i Wojciecha Zabłockiego) na temat jego osoby i dorobku. Toteż zapewne każdy, kto chciałby zebrać pełny dorobek naukowy Profesora powinien skompletować wszystkie numery wydawanego przez SIP rocznika.

Podziwiamy prof. Czajkowskiego za jego wielką energię do pracy twórczej, za stałą aktywność, która nie pozwalała mu się zestarzeć. To osoba o barwnym życiorysie, bogatej osobowości, wielkiej wiedzy, talencie i pracowitości. Podobnie, jak w przypadku wybitnych ekspertów dale-

¹ Praca powstała w ramach badań Komisji Szermierki i międzynarodowej Komisji Badań Naukowych SIP: Project 1. *Interdisciplinary, multispectual research of martial arts fenomenon: 1.4. Theory of martial arts training - methodical and methodological indications*, oraz badań własnych W.J. Cynarskiego na Wydziale Wychowania Fizycznego UR pt. *Teoria i praktyka sztuk i sportów walki*.

kowschodnich sztuk walki, realizuje on swe studia szermierki w nierozłącznym związku praktyki treningowej najwyższego poziomu i wiedzy naukowej (w ujęciu multidyscyplinarnym). Spełnia więc założenia epistemologiczne i metodologiczne humanistycznej, systemowej teorii sztuk walki, rozwijając zwłaszcza jej część dotyczącą koncepcji treningu i pracy trenera.

O taktyce i psychologii...

Nowa książka [Czajkowski 2007] jest ujęciem syntetyzującym dotychczasowy dorobek publikacyjny i doświadczenia dydaktyczne Autora, a jednocześnie zawiera nowe treści. W dwudziestu głównych rozdziałach zostały przedstawione uwagi ogólne o taktyce walki szermierczej, opisano nawyki i odpowiedzi czuciowo-ruchowe, umiejętności techniczno-taktyczne, procesy psychiczne ćwiczącego, wybór działania w walce, kwestie motywacji i pobudzenia, czynniki poznawcze i wykonawcze, klasyfikację działań szermierczych oraz ich zastosowanie, umiejętności taktyczne i ich nauczanie, zagadnienie indywidualizacji, nastawienie psychiczne zawodnika, psychologiczne profile szermierzy, etapy kształcenia sportowego, umiejętności przywódcze trenerów, uczucia i ich znaczenie w działalności sportowej, znaczenie stosunków międzyludzkich w pracy trenera. Ponadto pojawia się refleksja dotycząca wpływu wybranych kierunków psychologii na skuteczność treningu i wychowawcze wartości sportu.

Skojarzenie taktyki walki i procesów intelektualnych, a także emocjonalnych z psychologią jest jak najbardziej uzasadnione. Jednak Autor nie ogranicza się do wyjaśnienia jedynie kwestii psychologicznych uwarunkowań zawodnika. Książka przedstawia także zagadnienia relacji interpersonalnych w zespole sportowym, zwłaszcza między trenerem a zawodnikiem, jak również w szerszym kontekście społecznym.

Podstawową metodą stosowaną przez Autora jest – oprócz analizy treści literatury przedmiotu – jego długoletnia obserwacja uczestnicząca jako trenera, wychowawcy, działacza sportowego i pracownika dydaktyczno-naukowego uczelni wyższej. Także jego koncepcje teoretyczne i założenia szkoleniowe bliskie są rzeczywistości sportowej, gdyż są przez tę właśnie rzeczywistość na bieżąco weryfikowane.

Promotorem prof. Czajkowskiego przy magisterium i doktoracie był prof. dr hab. Stanisław Socha z katowickiej AWF, toteż jemu jest ta książka poświęcona. Autor nie pisze wprost, do kogo kieruje swą książkę. Możemy się jednak domyślać, że do osób zainteresowanych bądź to szermierką, bądź psychologią sportu, taktyką walki sportowej, teorią sportu i sportami walki.

Obszerną treść wzbogacają liczne cytaty i „złote myśli” przedstawicieli wielu dziedzin, co urozmaica właściwą wypowiedź, wzbogaca całość o humanistyczny dyskurs, jest dodatkowo poznawczo inspirujące.

Treści towarzyszy 316 pozycji w końcowym zestawieniu bibliograficznym. Znajdujemy tu prace wielu autorów z różnych krajów, książki i artykuły z periodyków naukowych, treści z różnych dziedzin nauki. (Właśnie ujęcia inter- i multidyscyplinarne są najciekawsze i najczęściej poznawczo płodne.) Z satysfakcją znajdujemy tu prace z IRK-MC, nie tylko samego Autora książki. Wybór publikacji jest ogólnie reprezentatywny i niewątpliwie wystarczający.

Omawiana książka jest znacznie rozszerzonym i poprawionym, zwłaszcza zaktualizowanym wydaniem pracy o podobnym tytule z roku 1984. Jest jednocześnie cennym uzupełnieniem w stosunku do innej wielkiej pracy Zbigniewa Czajkowskiego [2004] o nauczaniu techniki sportowej, gdyż rzecz dotyczy nie tylko szermierki. Podobne wyjaśnienia i wskazania (jak w *Taktyce i psychologii w szermierce*) odnosić można także do innych dziedzin sportu, gdzie występuje konieczność rozwijania umiejętności techniczno-taktycznych i strategii walki (sporty walki, zespołowe gry sportowe).

Kwestie dotyczące psychologii sportu są nam bliskie z racji związku z własną długoletnią praktyką trenerską². Z tej perspektywy uwagi Autora *Taktyki i psychologii w szermierce* są niezwykle cenne, gdy właśnie psychologia sportu jest dziedziną rozwijaną na potrzeby sportu [Jarvis 2003]. Cieszy nas krytyczne spojrzenie na dość anachroniczne koncepcje instynktywi-

² W.J. Cynarski prowadzi także od szeregu lat wykłady z psychologii sportu na studiach podyplomowych.

styczne i behawiorystyczne [Czajkowski 2007, s. 361–382]. Może jedynie zabrakło szerszego potraktowania problemu agresji w sporcie, z perspektywy najnowszych koncepcji³.

Książkę można polecić także praktykom sztuk walki. Czajkowski jest przecież fechtmistrzem polskiej szkoły szermierki sportowej. Jego eksplikacje i refleksje mogą współtworzyć ogólną teorię sztuk walki wzbogacając humanistyczną teorię tychże o teorię i metodykę treningu szermierczego oraz psychologię procesu przygotowania zawodnika lub też artysty sztuk walki.

BIBLIOGRAFIA

1. Cynarski W.J. (2006), *Zbigniewa Czajkowskiego teoria treningu sportów walki*, „Idō – Ruch dla Kultury / Movement for Culture”, t. VI, s. 329–334.
2. Cynarski W.J., Obodyński K. (2004), *Doktorat honoris causa dla Zbigniewa Czajkowskiego*, „Przegląd Naukowy Kultury Fizycznej UR”, t. VII, nr 1–2, s. 176–178.
3. Czajkowski Z. (2004), *Nauczanie techniki sportowej*, COS, Warszawa.
4. Czajkowski Z. (2007), *Taktyka i psychologia w szermierce*, AWF, Katowice.
5. Fromm E. (1998), *Anatomia ludzkiej destrukcyjności [The Anatomy of Human Destructiveness]*, (przeł. J. Karłowski), Rebis, Poznań.
6. Jarvis M. (2003), *Psychologia sportu [Psychology of Sport]*, GWP, Gdańsk.
7. Łuczak M. (2004), *Zbigniew Czajkowski – ambasador polskiej szermierki*, „Idō – Ruch dla Kultury / Movement for Culture”, t. IV, s. 95–101.
8. Petryński W. (2006), *Zbigniew Czajkowski Fechtistrz-Profesor*, „Idō – Ruch dla Kultury / Movement for Culture”, t. VI, s. 341–344.

Key words: coaching, fencing, psychology of sport

SUMMARY

The authors present a figure of Prof. Zbigniew Czajkowski, a famous Polish coach and master-teacher of fencing. The second part of the text is a review of the article about a new book written by Czajkowski – *Tactics and Psychology in Fencing*. Apart from a high evaluation of the contents, both reviewers focus on links of Czajkowski's concepts with a general theory of martial arts, which are created.

³ Mamy na myśli w szczególności godną polecenia teorię ludzkiej destrukcyjności Ericha Fromma [1998].